

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,— per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.

EEN EIGEN TEHUIS

Een organisatie als het Humanistisch Verbond wil niet slechts zijn leden een tehuis scheppen, doch behoeft ook een eigen huis in de stoffelijke zin van het woord. Een gebouw, dat kan dienen tot brandpunt van humanistisch leven, tot centrum voor bezinning en dat daarnaast kan fungeren als ontmoetingspunt met andersdenkenden. Een tehuis kortom, dat als de materiële vormgeving van een idee beschouwd kan worden en dat men met de zeer toepasselijke naam van Erasmus heeft willen sieren.

Dit Erasmushuis, naar men hoopt het eerste van een reeks, staat aan de Oudegracht in Utrecht. Men vindt er het Centraal Bureau van het Humanistische Verbond, maar tevens de zetel van de Internationale Humanistische en Ethische Unie. Het werd op 27 april 1957 geopend, nadat eerst een uitgebreide verbouwing onder auspiciën van de kundige architect Rietveld noodzakelijk was geweest om het voor zijn bestemming geschikt te maken. In zijn openingswoord schilderde de voorzitter van het Humanistische Verbond, dr. J. P. van Praag, die bestemming, met verwijzing naar de versregel van R. M. Rilke: „Wer sich jetzt kein Haus gebaut hat, baut sich keines mehr.“ Vóór de storm losbreekt, vóór

de nacht valt, dient men een beschuttend dak te hebben. De vrijheid, de gerechtigheid en de menselijkheid zoeken een toevluchtsoord. Dr. Van Praag noemde het Erasmushuis een opdracht om niet te verflauwen en voor de hoge idealen van het humanisme te blijven werken.

Het fraai ingerichte gebouw heeft een grote benedenzaal, waar allerlei, ook niet-humanistische organisaties, gelegenheid hebben te vergaderen. Het beschikt over een goed voorziene bibliotheek, verschillende kleinere, gezellige vergaderzaaltjes en een uitstekende keuken, waar nieuwe brandstof voor vermoeide geesten kan worden bereid. In dit huis worden regelmatig bijeenkomsten gehouden van het Humanistisch Verbond en nevenorganisaties, zowel op organisatorisch gebied als waar het betreft de bezinning en het uitdragen van de eigen idealen. Het Centraal Bureau vindt er kantooruimte, dagelijks bestuur en hoofdbestuur van het Verbond komen er regelmatig samen, tal van humanistische samenkomsten en studieconferenties werden er reeds georganiseerd.

Het Erasmushuis biedt verder o.m. onderdak aan het Bureau voor Levens- en Gezinsmoeilijkheden, Humanitas en de Algemene Emigratie Centrale.

WIST U DAT:

„Mens en Wereld”, 14-daags orgaan van het Humanistisch Verbond in een nieuwe opmaak is verschenen? Vraag eens een proefnummer aan bij het „Centraal bureau”, Oudegracht 152, Utrecht.

van 12 t/m 19 september a.s. een bejaardenkamp wordt gehouden in de Ark, Belvédèrelaan 14, Nunspeet? Prijs f 35,—. Opgaven aan dit adres.

bij voldoende deelname een kamp voor huisvrouwen wordt gehouden van 1 t/m 5 september a.s.? Prijs f 27,—. Aanmelden bij de Ark.

MET NIEUWE OGEN

U kent zeker wel een of ander rijmpje of spreuk over het leven. Zo op de manier van: Het leven is een schouw-toneel, elk speelt z'n rol en krijgt z'n deel. Of: het leven is een droom. Het leven vliegt als een vogel voorbij. Het leven is strijd. Zulke bondige uitspraken zijn er bij de vleet. En zo wordt ook wel gezegd: het leven is een kunst. In deze uitspraak zit de gedachte, dat ieder mens zelf iets van zijn leven kan maken. En niet alleen in de betekenis van goed terecht komen in de maatschappij, maar ook en vooral: de ontplooiing van onze aanleg op een manier, dat we in harmonie met onszelf en met anderen iets van onze verwachtingen van het leven tot werkelijkheid maken. Dit is meestal niet een zaak van grote daden en gedachten, maar van eenvoudige dagelijkse houdingen. „Tot de grote levenskunst behoort,” zegt een Nederlandse schrijver, „telkens bij het betreden van een kamer het gevoel te hebben alsof men van een verre reis komt en voor 't eerst, of wéér na vele jaren, de woning van een geliefde vriend betreedt, het gevoel met de strelende ogen-blik van: „Is dat die kast?” en met de glimlach van: „Wat heb je dáár?”. Deze woorden schreef Lodewijk van Deyssel. Het is natuurlijk echt iets voor een kunstenaar om dit te zeggen. Kunstenaars bezitten bij uitstek de gave de dagelijkse dingen als gloednieuw te beleven. Daarom lijkt wat zij maken op een andere wereld dan de onze, terwijl het toch dezelfde wereld is, alleen als voor 't eerst bekeken, of na lange afwezigheid. „Alsof men van een verre reis komt,” zegt Van Deyssel. Het is vandaag 2 augustus. Hoeveel mensen maken in deze tijd van het jaar een kleinere of grotere reis. 't Is vakantietijd, tijd om er op uit te trekken en straks, bij thuiskomst, de dingen met nieuwe ogen aan te zien. Het vrouwde als nieuw, als voor 't eerst te beleven. Want dit soort levenskunst is niet alleen voor kunstenaars weggelegd. Ieder mens is ertoe in staat, zolang hij niet dof en suf is en slaperig leeft. Er zijn nu eenmaal altijd mensen, die niets zien als ze op reis zijn en die ook in het dagelijks leven met dichte ogen rondlopen. Het leven zal voor hen niet vaak „nieuw” zijn, denk ik. Ook reizen heeft iets van een kunst. Je kunt ervan thuiskomen zoals je wegging: onveranderd, alsof er niets gebeurd is. Het leven gaat weer verder, zoals het vóór vertrek was. Alles is bij het oude gebleven, en wel het oude, dat niet opnieuw als het vrouwde bij verrassing beleefd werd, maar dat doodgewoon was als altijd. Het behoort tot de levenskunst de dingen met nieuwe ogen aan te kunnen kijken. Maar waarom eigenlijk? Wat zit daar nu voor goeds in? Is het niet vreselijk vermoeiend en zenuwslopend zo voortdurend intensief te leven, ieder ogenblik voor verrassingen te staan: Ha, daar hebben we dat! Kijk daar is hij ook! En wie komt daar aan?! Zo ononderbroken in uitroepetekens te leven, wie houdt dat uit? Alles om je heen zou gaan tolleren. Met nieuwe ogen is goed en wel,

maar wat heb je eraan als ze scheel gaan kijken?

Deze opmerkingen zijn natuurlijk overdreven. Het lijkt wel of we de keus hebben tussen suf voortsukkelen of zenuwziek worden. Zo is het natuurlijk niet. Het komt wel eens een heel enkele keer voor, dat een bijzonder gevoelige kunstenaar zo intensief leeft, dat hij dreigt eraan onder te gaan. Het komt echter duizendmaal méér voor, dat mensen geestelijk en naar hun ziel al doodgaan tijdens hun leven, omdat ze niet in staat zijn van tijd tot tijd zichzelf, hun omgeving te beleven. En beleven wil zeggen: met nieuwe ogen kijken naar het oude, vrouwde, dat alleen op die manier zijn glans en betekenis voor ons bewaart. De mensen, die dat niet doen, gaan dan geestelijk dood, omdat alles in en om hen heen nooit eens een vernieuwende injectie krijgt. Hun bestaan is een doorlopend en toenemend verdorren. En daarom behoort het tot de levenskunst de dingen als met nieuwe ogen aan te kijken.

Is de levenskunst dus alleen een middel tegen geestelijk insuffen en doodgaan? Nee. Want het is de kunst om te leven en leven bestaat niet uitsluitend in strijd tegen doodgaan. Dat is een al te eenzijdige kijk. Leven bestaat in leven, dat wil voor ons zeggen: in mens zijn. Dus levenskunst is de kunst van 't mens zijn.

Geen kunst aan, hoort men wel eens zeggen. Je bent 't nu eenmaal, je wordt zo geboren. En zo leef je een mensenleeftijd voort, met ups en downs, waaraan je niets kunt doen. Zorg maar, dat je 't redelijk hebt en daarmee uit. Levenskunst komt er heus niet aan te pas.

Het klinkt heel aannemelijk, vindt U niet? U zou 't zelf hebben kunnen zeggen. Misschien zegt U 't ook wel: mens-zijn, daar kun je niets aan doen. Hoop maar, dat 't niet al te slecht voor je uitvalt. Dat is alles. Alles. Het wordt gezegd op een toon, die te kennen geeft: niet zoveel. Dat is alles. Met andere woorden: stel je er maar niet veel van voor. Blijkbaar bestaat de kans, dat we er ons wel veel, of in ieder geval wat meer van voorstellen. Hoe zit dat? Hebt U 't idee, dat Uw hond of Uw poes zich meer van zijn leven heeft voorgesteld dan het geworden is? Die gedachte zal niet bij U opkomen; wel zouden we met die menselijke gedachte kunnen spelen in verband met onze hond of poes. Want het is duidelijk iets wat typisch menselijk is: zich van het leven iets voor te stellen. Dat is de motor van onze beschaving. Zonder dat voorstellingsvermogen waren de mensen nooit verder gekomen dan instinctief te zorgen, dat ze niet stierven van honger, dorst, kou of hitte. Maar er zijn altijd mensen geweest, die zich meer dan zo'n bestaan voorgesteld hebben. Daarom zijn we nu trots op het Deltaplan, het Concertgebouwworkest en een goede vakantie-regeling. Dat is alles. Vindt U het nog maar magertjes? Dan stelt U zich er blijkbaar nòg meer van voor! Ik ben het met U eens. Want

kunnen praten in een strikt vertrouwelijke sfeer is op zichzelf van grote betekenis. Er is echter meer. Kenmerk van menig gedetineerde is zijn ongeloof in de mogelijkheid om mens te zijn. Hij wantrouwt niet alleen zijn naaste omgeving en de gehele maatschappij, maar ook zichzelf. Alleen al door het feit, dat de geestelijk raadsman de gedetineerde tijdens de veelvuldige en regelmatige persoonlijke ontmoetingen juist op dit punt als mens volstrekt ernstig neemt, en op grond van zijn levensovertuiging niet blijkt te kunnen aanvaarden dat de mogelijkheden van mens-zijn ook niet in de gedetineerde verankerd liggen, gaat van deze ontmoetingen grote waarde uit.

Er is nog meer. Ik zei u al, de gedetineerde leeft maar al te vaak vanuit een groot wantrouwen, niet alleen in zichzelf, maar ook in zijn naaste omgeving en in wijder verband in de maatschappij. Hij voelt zich voor nu en later buiten de maatschappij geplaatst. Voor een deel spruit dit voort uit eigen onmachtsbeleving, anderdeels ligt er ook een objectieve werkelijkheid aan ten grondslag. Is het niet zo, dat de maatschappij nog maar al te vaak op hem reageert volgens de onbewezen regel „Wie eens steelt is altijd een dief”?

De geestelijk raadsman nu vertegenwoordigt de groep in de vrije maatschappij die deze stelling niet huldigt en die bereid is hem straks weer volledig als mens, met alle menselijke, dus ook positieve, mogelijkheden te aanvaarden. Uit mijn dagelijkse contacten met de geestelijke raadslieden van het Humanistisch Verbond, werkzaam in de strafgestichten van het Ministerie van Justitie, meen ik te mogen opmaken, dat de drie zoëven genoemde kanten van hun werk hun volle belangstelling hebben en dat zij belangrijk werk verrichten door daar aandacht aan te besteden, in het geestelijk belang van hun cliënt. Toch is hun arsenaal hiermede nog niet uitgeput. Zie ik het goed, dan gaat het de geestelijke raadslieden van het Humanistisch Verbond niet alleen om de momentele vragen en noden van de gedetineerde, van hoeveel betekenis het voor de geestelijke ontplooiing is dat die zo snel en zo goed mogelijk worden opgelost, noch om de wijze van benadering, maar bovenal om datgene wat zij in wijder perspectief de gedetineerde als mens in geestelijk opzicht te bieden hebben.

Aan de concrete noden en moeilijkheden gaat de geestelijk raadsman niet voorbij. Hij zal er met warm-menselijke belangstelling naar luisteren en blij zijn wanneer hij wegen kan aangeven waarlangs wellicht een oplossing kan worden bereikt. Maar hij zal nog meer verheugd zijn wanneer hij daarna de gedetineerde mee kan nemen naar groter hoogte, kan uitstijgen boven de dagelijkse zorgen en zorgjes en een breed panorama kan tonen van menselijke mogelijkheden, ook in moeilijke tijden. Vanaf dat punt zal de gedetineerde kunnen zien, dat leven en wereld voor iedereen vol zijn van onbegrijpelijke, om niet te zeggen raadselachtige tegenstrijdigheden en problemen, maar dat er desondanks heel veel is dat de moeite waard blijft. Daar kan hij hem laten zien, dat de mens niet alleen maar prooi der omstandigheden behoeft te zijn, maar

dat hij als zelfbewust en creatief wezen aan dat bestaan, ook het eigen bestaan, mede vorm kan geven, mits hij bereid is zich in denken en doen rekenschap te geven, en wil luisteren naar en gehoorzamen aan de in hem aanwezige wet van zijn menselijkheid. Door zich rekenschap te geven, dat wil zeggen door zich te bezinnen op het mens-zijn, stijgt hij uit boven willekeur en zelfzucht, verovert hij groter onafhankelijkheid en geestelijke vrijheid, leert hij het leven aanvaarden en groeit de bereidheid tot ontplooiing van zijn mogelijkheden.

Door deze ontdekkingen in het land van de levensovertuiging kan de gedetineerde niet alleen zichzelf, maar tegelijkertijd de ander anders leren zien. Kan hij tot het inzicht komen, dat die ander niet alleen maar de belager van zijn belangen is, maar mens is als hijzelf, die verlangt naar liefde en bereid is tot liefdesuiting, die net als hij worstelt om het bezit van een stukje waarheid en gerechtigheid. Dat zij beiden staan in het teken van het menselijk tekort, doch dat beiden vooruitgang kunnen boeken op de weg naar groter menselijkheid, mits zij de moed tonen om nu te beginnen en trouw bij het volharden in die worsteling.

Ik hoor de opmerking, dat dit alles ten aanzien van de mens in het algemeen en de gedetineerde in het bijzonder toch wel erg hoog gegrepen en in feite te idealistisch gesteld is.

Ik weet, dat de geestelijke raadslieden door-drongen zijn van het feit dat zij in hun werk op grote weerstanden kunnen stuiten, maar daarmee is nog niet bewezen dat geen succes kan worden geboekt. Defaitisme brengt ook hier geen oplossing, wel de houding van menselijke verbondenheid van de geestelijk raadsman. Nog een dezer dagen vertelde een geestelijk raadsman mij iets over zijn contacten met één van zijn cliënten. Tijdens zijn ontmoetingen met de gedetineerde had deze een innerlijke ontwikkeling doorgemaakt, waardoor de man tot een geheel nieuwe kijk op zichzelf en het leven was gekomen, „iets waarvoor ik veel respect heb”, voegde de raadsman daaraan toe.

Het zal u duidelijk zijn, dat de geestelijk raadsman zijn kracht niet zoekt in gecom-pliceerde formuleringen, maar dat hij met beelden en voorstellingen aan het dagelijks leven ontleend, zijn opvattingen tracht duidelijk te maken. Trouwens in feite blijkt het bij de humanistische geestelijke verzorging niet in de eerste plaats of uitsluitend te gaan om de verkondiging van eigen waarheden, maar meer om het op gang brengen van een innerlijk proces. Hoezeer de geestelijk raadsman voor zichzelf ervan overtuigd moge zijn dat hij, in de ook voor hem soms moeilijke levenssituatie, kracht put uit zijn humanistische levensovertuiging, hij staat voldoende open tegenover andere levensovertuigingen om te kunnen accepteren dat een ander uit een andere dan de humanistische levensovertuiging kracht en inspiratie put. Een van de centrale geestelijke raadslieden heeft in dit verband eens opgemerkt, dat humanistische geestelijke verzorging primair is het wekken van verlangen naar een menswaardig leven.

Het wil mij voorkomen, dat daaraan is toe te schrijven, dat de geestelijke raadslieden geen claim laten gelden op een bepaalde

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT
30-59

De Heer _____

Mevrouw _____

Mejuffrouw _____

Onbestelbare exemplaren terug aan: Oudegracht 152, Utrecht

groep van gedetineerden, bijv. alle buitenkerkelijken. Zij staan ter beschikking van mede-mensen, voor zover en voor zolang deze van hun hulp gediend zijn. Mag ik besluiten met enkele dorre cijfers? Over een paar maanden bestaat dit werk vijf jaar. In die periode is het in omvang voortdurend toegenomen. Stonden de geestelijke raadslieden in het eerste jaar voor 109 gevallen, in het tweede steeg dit aantal tot 391, in het derde jaar tot 550, in de vierde tot 678.

De geestelijke raadslieden zijn zonder uitzondering vrijwillige medewerkers, dat wil zeggen, zij verrichten als regel hun werkzaamheden in de avonduren. Sommigen van hen gaan drie of meer avonden per week naar een huis van bewaring of een gevangenis. Indien waar is, dat in onze tijd het onderling dienstbetoon in onwaarde dreigt te geraken dan geldt dit in ieder geval niet ten aanzien van de geestelijke raadslieden van het Humanistisch Verbond.

P. A. POLS.

Lezingen voor de radio

- 9 aug. VARA 9.45 Mevr. A. Treurniet
Wiersma
Ik heb geen mens meer.
16 aug. VARA 9.45 dr. A. L. Cnstandse
„Wat is de waarheid.”
23 aug. VARA 9.45 Ron de la Rie
„Een kans op een huis.”
30 aug. VARA 9.45 P. N. Kruyswijk
„Tussen God en niets.”
6 sept. VARA 9.45 Th. W. Polet
„De gaande man.”